

so liberalci postavili zoper odertijo (Wucher); ker pa niso poprej poskrbeli, da si ljudstvo iz svojih pridelkov več pridobi in se mu davkarska bremena znižajo, je kmetijski stan še hujšemu odertniku v pesti prišel, namreč kapitalu mestnih bahačev in raznih društev, katerim se mora mnogokrat posestnik v stiski na milost podati. Tako gre posestvo za posestvom tujcem v roke. — Z izločenjem mnogih uradniških poslov, katere le notarji ali advokati opravljajo, so se naložili ljudem grozoviti stroški. In kakor da še vseh teh muk zadosti ni bilo, vpeljalo se je posilno legaliziranje, ki jemlje ljudem imajočim opravka pri gospôski še poslednji groš iz žepa. Postava svobodne deljivosti zemljišča je bila smrtonosen udarec kmetijstvu. — Vse te reči, ki so kmetskemu stanu na kvar, ima liberalizem v svojem besedniku ter jih je pod krinko svobode, napredka izpeljal. V takih razmerah mora kmetski stan sčasoma čisto onemagati, kakor so že opešali obertniki vsled obertniške svobode, ki je tudi sad liberalnih teoretikov.

To vse nam je naklonila nemško-liberalna stranka. Ena reč jej še na poti leži, to so deželni zbori, ki nočejo po njeni piščalki plešati, ter branijo deželne pravice. Te svoje nasprotnike hoče nemško-liberalna stranka upogniti z direktnimi volitvami. Poslanci neposredno voljeni v državni zbor niso več zastopu ljudstva v deželnem zboru odgovorni, marveč se morajo sukati, kakor jim večina v državnem zboru velewa. Da pa nemško-liberalna stranka večino obdrži, so že ti gospodje sami poskrbeli v načrtu postave za direktne volitve.

In kaj ima ljudstvo in Avstrija koristi iz neposrednih volitev pričakati? Ničesar druga kakor muko dvojne volitve: v deželni in državni zbor; s pomnoženimi volitvami se bo pa množilo hujskanje, zapeljevanje in splošno pačenje, in to tem bolj gotovo, ker bo kmetijski stan primeran z vsemi močmi se bojevati zoper mestni živelj in kapital, ki bode v neposrednih volitvah toliko prednost imel proti kmetskemu življu. Konec vsega pa bo, da — ne pridemo do pomirjenja, nego navstanejo še večje ustavne homatije; kajti federalisti po direktnih volitvah izvoljeni, zopet ne pojdejo v državni zbor, ker deželnih pravic njeeden poštenjak zatajiti ne more. In toraj smo po direktnih volitvah zopet tam, kjer smo zdaj, ko se bori deželno pravo zoper samovolje nemško-liberalnega ustavaštva. — Sodi naj zdaj vsak, na kateri strani da mora domoljub in prijatelj ljudstva stati. —

Obravnave štajerskega dež. zbora.

XX. in poslednja seja 7. dec. 1872. Prvosednik naznani, da se je za to sejo poslanec dr. Vošnjak izgovoriti dal. Tako mu vsaj poslu-

šati treba ni bilo vladinega odgovora na svoja vprašanja. — Ces. namestnik baron Kübeck je odgovoril na več vprašanj do vlade stavljenih; najpred na dr. Vošnjakovo interpelacijo od 20. novembra zastran ne izvršene narodne enakopravnosti v uredih in gimnazijah, in zastran premeščenja gg. profesorjev Šumana in Pajka iz gimnazije v Mariboru. Ker smo o tem lani že poročali, ne bomo rečenega ponavljali, to tim manje, ker je vladni odgovor le potrdil pritožbe v interpelaciji izjavljene.

Na vprašanje marib. poslanca Reuterja: ali in do katerega časa hoče vlada vojaško bolnišnico iz mesta, kjer je zdaj, preložiti unkraj Drave? — odgovori ces. namestnik, da nima vojaški ured nič zoper to, da se pa mora dozdanja bolnišnica poprej prodati, mesto pa novo postaviti ali primerno poslopje v ta namen preskrbeti.

Zastran reguliranja Pesnice odgovorilo se je Seidl'nu, da je obširni načrt za reguliranje od železniškega nasipa pri Pesnici do njenega iztoka v Dravo kakor tudi za napeljevanje vode po dolini blezo že gotov, da se pa načrt le po razmeri dnarja, ki se bode dobiti mogel, izpeljati da. — Na drugo vprašanje Seidl'no od 5. dec., na koliko da so namreč srenje same dolžne pomagati, da se zaostali davki obstoječi iz naturnih pridelkov ali štolnina in plačila za mežnarje in organiste, slednjič dolžne zavarovalnine pri c. kr. notranje-avstrijski zavarovalnici — iztirjajo, odgovoril je ces. namestnik, da je razloček med pobiranjem in iztirjavanjem davkov. Cesarskega davka z deželnimi in okrajnimi dokladami nikjer, razen v Graden, srenje ne pobirajo. Če se pa ti davki iztirjavajo, so srenjski predstojniki dolžni pomagati in deželne gosposke izročajo to županom na korist srenjam samim, ker bi sicer za uradno eksekucijo še več plačil imele. — Vse druge davščine, bodi si za preskrbljevanje bolnikov v kaki bolnišnici, naloženi plateži, ali priklade za cerkve itd. morajo župani po postavi ed 20. apr. 1854 pobirati. Isto velja zastran dolžnih zavarovnin pri omenjeni zavarovalnici, ki ima to prednost že iz početka in jej pripada tudi po prenarejenih pravilih.

Kar zadeva prošnje za odlog dačnih plačil, so štempeljna proste, ako gre samo za postavni odlog; isto velja o vseh vlogah pri gosposki gledé onih reči, ki spadajo po novejši srenjski postavi v srenjsko upravo. Krivo pa je, če v taeih zadevah župani spričevala dajejo strankam, namesto da bi sami gosposki stvar poročali, ker morajo spričevala štempel ali kolek imeti, župansko poročilo pa ne.

Po teh in drugih vladinih odgovorih se je volil za namestnika v dež. odboru pl. Walterekirchen.

Sprejeti so bili predlogi finanč. odseka zastran učiteljskega fonda za doslužnino, koja znaša za tekoče leto 28.699 gld.; dohodka je

proračunjenega za 30.220 gld., toraj še preostaja fondu 1521 gld. Pri stroških za upravo je fin. odsek odbil deželni odbor v njegovem proračunu 1080 gld., sklicaje se na § 45. postave od 8. feb. 1869, ki veleva, da mora politiška dež. gospodarka (to je deželna blagajnica) skrbeti za potrebne pisarje in pisarniške stroške. Ces. namestnik se je temu upiral, dokazaje, da se je ta fond ustanovil zdavno potem, ko je ona postava bila dana, torej ne more postava o tem govoriti, kar odsek iz nje sklepa. — Zbor je pa pritrdil odsekovemu predlogu.

Vsled raznih sklepov dež. zbora znašajo stroški za ljudske šole: a) redni 317.000 gld., b) izredni 38.000 gld., z vsem toraj: 355.000 gl. — Ker pa učiteljev kakor tudi denarja pomenjuje ter mora dež. odbor mnogim okr. šol. odborom denarjev za šolske potrebe posojevati, se sprejmo po predlogu fin. odseka naslednji sklepi: a) naj skuša dež. odbor okr. zastope nagovarjati, da ustanovijo občinski šol. pripomočkov; b) da skuša deželni odbor pri ministerstvu polajšave gledé vojaške dolžnosti pripravnikom zadobiti; c) da predlaga dež. odbor v prihodnji sesiji, kako učiteljem plačo zboljšati. —

Končno poročilo fin. odseka o proračunu za tekoče leto podaja to-le:

Vseh deželnih stroškov je . . . 2.698.998 gld.
Dohodki znašajo . . . 1.072.975 „

Primenjkujo toraj 1.626.023 gld.

Ta primanjkljaj se poravna s tem, da se razdeli 38 percentov na vse dir. davke z prikladami vred, kar daje blizo 1.539.855 gld., tako da se le pogreša 86.168 gld., kar se polovi iz kasinih ostankov, posebno pa iz davka, ki se naloži novim akcijskim društvom ali od prejšnjih vplača. — Lani bilo je samo 33 $\frac{1}{3}$ percentov priklade k davkom, letos toraj za 4 $\frac{2}{3}$ percentov več, ker je stroškov toliko več. V prvi vrsti s 604.841 gld. je dotacija zemljišne odveze, kar bo trpelo še več ko 20 let; za tim je največa svota za izobraževalne namene, namreč 627.669 gl., od katerih spada za ljudske šole 355.000 gl., za tehniko v Gradcu 80.000 gld.

Reguliranje Mure od Grada do deželne meje (kar se je po dr. Srncevem predlogu bolj natanko pristavilo namesto „do ogerske meje“) je tako daleč dognano, da prevzame država 2 petinki stroškov in ravno toliko dežela, poslednja petinka se pa naloži dotičnim srenjam.

Sprejela sta se slednjič dva predloga gospodarskega odseka, in seer: a) dež. odbor naj vladi naznani, da je posilno legaliziranje deželi na kvar, da se toraj naj v blagor premnogim zopet odpravi. — Enoglasno sprejeto. S tem je rešenih tudi mnogo peticij iz nemških krajev, iz slovenskih ni oddana ne ena; čemu tudi? Če imamo denarja dovolj, zakaj bi za privatna pisma pri notarjih legizacije (poverenstva) ne plačevali?

b) Naj dež. odbor pri vladi na to dela, da

se samoprodaja soli, ki je gospodarstvu očitno na kvar, odpravi, v tem pa prodaja živinske soli po prav nizki ceni vpelje.

Prošnja celjskega okrajnega zastopa za reguliranje Savinje ni bila zadosti natančno izdelana, da bi bil fin. odsek že zdaj mogel primerne predloge staviti; odstopi se toraj dež. odboru, da on stvar pozveduje in prihodnjemu zboru predloge stavi.

S tem skončavamo poročila in rečemo le eno: Ko bi nemški sodeželani le količkaj razumnosti za naše narodne potrebe imeli, bi bili z dež. zborom prav zadovoljni. Ker pa te razumnosti še ni, jo mora slovensko ljudstvo Nemcem dopovedati. Slovensko ljudstvo si pa samo pomagati ne more; toraj morajo narodnjaki skrbeti, da ljudstvo do razumnosti pride. To je pa edino le mogoče po politiških društvih in poljudnem časopisju; toraj niso nikakor pravi domoljubi in narodnjaki, ki politiških društev in domačega lista nočejo podpirati. Amen.

Gospodarske stvari.

O petiotiziranju.

(Piše Rih. Dolencec.)

Storimo zopet en korak naprej. „Cuker se vrže v celih krljih v mošt, kjer se bo hitro raztopil“ — piše „Narod“. Pred vsem se drznemo vprašati, v kaki „mošt“? Je li voda, s kojo so se tropine omile, mošt? Pa pustimo to; tudi o hitrem raztopljenju cukra ni govoriti, že celó v mrzlih trgatvah ne, v kojih se prav mrzlo grozdje domu vozi.

V trgatvi 1870. leta na primer smo opazili, da se še čez 4 dni raztopil ni. Postavljenje kadi v gorke prostore pa toliko kakor nič ne pomaga, kajti les je slab voditelj gorkote; v kadih ali sodih stoječa mrzla tekočina se še le čez več dni ogrevati prične. Skušnja v Klosterneuburgu na primer je dokazala, da se mrzel mošt, koji kaže 1° R. v sodih šele v osmih dneh do 10 stopinj segreje, in to v prostoru, kateri se je noč in dan kuril do 30° R!

Enako tej fizikalčni postavi je tudi prevajanje frišnega mleka po železnicah. Mleko se v ta namen ohladi na 1° R., ter potem še le v sodičke naliže. Kjer ti gorkote do mleka ne pusté, ostane to hladno tudi še potem, ko se je celo noč v toplih vagonih vozilo; kakor hitro pa gorkota do mleka ne more, se to tudi kazilo ne bo.

Da se torej kipenje in vse petiotiziranje hitro vrši — kar ni za prezirati že celó pri velicih posestnikih ne, — je najboljšo, sladkor v gorki vodi raztopiti. Po gorkoti tropin in vode se potem raztopljina gorkejša ali mrzlejša dodá,